

Ks. Jan Dyduch (PAT, Kraków)

Szkoły w Kodeksach Jana Pawła II

Wstęp

Jezus Chrystus – założyciel Kościoła zobowiązał go do nauczania: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody..” (Mt 28, 19). Ta misja Kościoła skierowana jest do wszystkich ludzi. Posłannictwo nauczania we współczesnym świecie związane jest ze szkołami, różnych poziomów i rodzajów. Stąd przedmiotem troski Kościoła, w sposób zróżnicowany, są wszystkie szkoły. Przedmiotem szczególnej troski są szkoły prowadzone przez Kościół i te, z których korzystają dzieci i młodzież katolicka.

Odzwierciedleniem tej troski jest nauczanie Soboru Watykańskiego II i przetransponowane na język prawny normy o szkołach zawarte w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* i w *Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich*. Artykuł zamierza omówić przepisy o szkołach podstawowych i średnich zawarte w obydwu kodeksach Jana Pawła II.

Wychowanie i nauczanie w szkole

Sobór Watykański II przypomina i rozwija tradycyjną zasadę głoszącą, że na rodzicach spoczywa podstawowe zadanie wychowania swoich dzieci¹. Po tej linii idzie KPK:

Rodzice, ponieważ dali dzieciom życie, mają bardzo poważny obowiązek i prawo ich wychowania. Stąd też na pierwszym miejscu do chrześcijań-

¹ Por. Konstytucja „*Gaudium et spes*” (= KDK), nr 48.

skich rodziców należy troska o chrześcijańskie wychowanie dzieci, zgodnie z nauką przekazywaną przez Kościół (kan. 226 § 2).

Wydaje się, że przywołaną normę, szczególnie w pierwszym zdaniu, należy traktować jako zasadę prawa naturalnego. Odnosi się ona do wszystkich rodziców; zaś drugie zdanie trzeba postrzegać jako normę prawa Bożego objawionego.

Kodeks wschodni powierza także podstawową troskę o wychowanie rodzicom, ale sprawę ujmuje szerzej – w kontekście rodziny:

Troska o wychowanie dzieci w pierwszym rzędzie dotyczy rodziców, albo tych, którzy ich zastępują. Ich obowiązkiem jest w kręgu rodziny chrześcijańskiej, oświeconym wiarą i ożywionym wzajemną miłością, wychowywać dzieci do czci względem Boga i umiłowania bliźniego (kan. 27 § 1).

Słusznie podkreślono cel wychowania, którym jest ukształtowanie właściwych relacji względem Boga i bliźnich. Szkoda, że nie podkreślono potrzeby kształtowania właściwych relacji wobec Kościoła i Ojczyzny.

Eksponując rolę wychowawczą rodziców, nauczanie soborowe zaznaczyło konieczność niesienia pomocy rodzicom w tym ważnym zadaniu. Rodzice mają prawo oczekiwać pomocy od Kościoła i od państwa². KPK i KKKW podkreśla znaczenie pomocy wychowawczej Kościoła i państwa (por. kan. 793 § 2, 794 KPK; 627 § 3, 628 KKKW). O tej pomocy mówił już KPK z 1917 r., zaznaczając, iż wychowanie jest dziełem trzech społeczności, w porządku naturalnym rodziny i państwa, w porządku nadnaturalnym Kościoła³.

Do wiodących form pomocy rodzinie w dziele wychowania należy szkoła.

Wśród środków wychowania wierni powinni bardzo cenić szkoły, które są dla rodziców główną pomocą w wypełnianiu obowiązku wychowania (kan. 796 § 1 KPK).

Tak więc każda szkoła winna brać udział w procesie wychowawczym, który jest integralnie włączony w proces kształcenia. Szkoła kształcąc, wychowuje swoich podopiecznych. Nauczanie i wychowanie są w każdej szkole ze sobą nierozdzielnie związane.

² Por. Deklaracja soborowa „*Gravissimum educationis*” (= DWCh), nr. 3–4.

³ Por. F. Bączkowicz, *Prawo kanoniczne*, t. II, wyd. 3, Opole 1958, s. 501–502.

Naucza Sobór Watykański II, że posłannictwo szkoły polega na wytrwałym i troskliwym kształtowaniu władz umysłowych, rozwijaniu zdolności wydawania prawidłowych sądów, wprowadzania w zastane dziedzictwo kulturowe i troskę o jego dalszy rozwój, na kształtowaniu poczucia wartości i przygotowaniu do życia zawodowego. Szkoła wychowuje do życia w społeczności ludzkiej, stwarzając warunki do przyjaznego współżycia wychowanków, różniących się charakterem i pochodzeniem oraz kształtując postawy wzajemnego zrozumienia i tolerancji⁴. Tak wychowywać i kształcić powinna zarówno szkoła publiczna, jak i prywatna, takie bowiem rodzaje szkół są najczęściej spotykane⁵.

Sobór Watykański II stwierdził, że w życiu współczesnych państw spotykamy się z faktem pluralizmu światopoglądowego. Czyli do tej samej społeczności państwowej przynależą i mogą przynależeć ludzie o różnych przekonaniach światopoglądowych i religijnych⁶. Odzwierciedleniem tego są szkoły, do których nierzadko uczęszczają dzieci mających rodziców o różnych światopoglądach. W takiej sytuacji szkoła nie może także zrezygnować ze swej funkcji wychowawczej. Wydaje się, że wówczas w wychowaniu szkolnym należy, przede wszystkim, podkreślić wychowanie do wartości ogólnoludzkich, wpływających z prawa naturalnego, wyrażonego w Dekalogu. Będą to takie wartości jak: uczciwość, prawdomówność, sprawiedliwość, życzliwość, poszanowanie godności ludzkiej i praw człowieka. W przywołanej sytuacji na rodzicach katolickich spoczywa obowiązek zapewnienia swoim dzieciom wychowania katolickiego. Postanawia KPK:

Rodzice powinni kierować swoje dzieci do szkół zapewniających katolickie wychowanie. Jeśli nie mogą tego uczynić, mają obowiązek sami zaopiekować się o to, by dzieci poza szkołą otrzymały należne wychowanie katolickie (kan. 798).

Zaś KKKW stwierdza:

Rodzice powinni posyłać dzieci przede wszystkim do szkół katolickich (kan. 633).

⁴ Por. DWCh, nr 5.

⁵ Por. F. Urrutia, V. Scuola, *Nuovo dizionario di diritto canonico*, Torino 1993, s. 963.

⁶ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w przewodawstwie soborowym*, Kraków 1985, s. 210.

Wydaje się, że bardzo często ten obowiązek posyłania dzieci do szkoły katolickiej nie będzie możliwy do spełnienia. Natomiast nigdy rodzice katolicy nie mogą zrezygnować z wychowania katolickiego swoich dzieci. Jednym z możliwych rozwiązań, najczęstszych w polskiej rzeczywistości, jest katechizacja uczniów katolickich w szkołach publicznych. Ma ona znaczenie pomocnicze i nie zwalnia rodziców od troski o całość kształtowania.

Nauczanie katechetyczne w każdej szkole podlega władzy i nadzorowi kompetentnej władzy kościelnej, która ma kierować całościem wychowania katolickiego. Ordynariusz miejsca wyznacza i odwołuje osoby nauczające religii w każdej szkole. Takie same uprawnienie posiada biskup eparchialny (por. kan. 804 i 805 KPK; por. kan. 836 KKKW). Wprowadzenie katechizacji w szkołach jest wielką pomocą w wychowaniu religijnym. Jego brak będzie wymagać uzupełnienia. Wyraźnie mówi o tym prawodawca:

W szkołach, w których brakuje nauczania katolickiego, albo według uznania biskupa jest ono niewystarczające, należy uzupełnić prawdziwą formację katolicką wszystkich wychowanków katolickich (kan. 637 KKKW; por. kan. 738 KPK).

Wydaje się, że wychowanie katolickie trzeba uzupełniać w różnym wymiarze, zarówno uczniom uczęszczającym do szkół bez nauczania religii, jak i do szkół, gdzie ona jest, a nawet do szkół katolickich. Jest to zadanie rodziny i Kościoła.

Sobór Watykański II, doceniając rolę wychowawczą rodziców, postawił zasadę ich wolności w wyborze szkół. Takie warunki ma stworzyć władza państwowa, która winna zadbać, zgodnie z zasadami sprawiedliwości rozdzielczej, o taki podział subsydiów państwowych, aby rodzice mogli wybrać szkołę dla swoich dzieci zgodnie z sumieniem⁷. To nauczanie soborowe odzwierciedla KPK (por. kan. 797). Wydaje się, że przywołane wskazania i normy kodeksowe wytyczają program, który zgodnie z zasadami sprawiedliwości i wolności, winna realizować władza państwowa.

Zarówno nauczanie soborowe jak i posoborowe prawodawstwo kościelne staje usilnie w obronie wychowawczej roli wszystkich szkół, nie pomijając ich roli w dziedzinie kształcenia i przekazywania

⁷ Por. DWCh, nr 6.

wiedzy. Zwracając się w szczególny sposób do rodziców i uczniów katolickich, podkreśla znaczenie wychowania katolickiego. Za tę sprawę czyni także odpowiedzialnymi wszystkich wiernych:

Wierni mają zabiegać o to, ażeby ustawy państwowe dotyczące kształcenia młodzieży zapewniały jej także w szkole wychowanie religijne i moralne, zgodnie z sumieniem rodziców (kan. 799 KPK).

Kodeks wschodni bardzo mocno podkreśla odpowiedzialność biskupa za wychowanie katolickie we wszystkich szkołach oraz poleca wyciąganie wniosków praktycznych łącznie z zakazem uczęszczania katolikom do takich szkół, w których ma miejsce destrukcyjny wpływ na wychowanie:

Biskupowi eparchialnemu przysługuje prawo, aby odnośnie do wszelkich szkół osądzać i rozstrzygać, czy odpowiadają, czy też nie wymaganiom wychowania katolickiego. Także jemu przysługuje prawo zabraniać chrześcijanom uczęszczania do pewnych szkół z poważnej przyczyny (kan. 633 § 1 KKKW).

W Kodeksie łacińskim nie ma równorzędnej normy.

Formacyjna i edukacyjna rola szkoły nabiera szczególnego znaczenia we współczesnych społeczeństwach. Przygotowuje ona bowiem swoich wychowanków do uczestnictwa w życiu narodu, państwa i Kościoła.

Struktura

Każda szkoła jest wspólnotą, mającą za cel wychowanie i wykształcenie dzieci i młodzieży. W działalności tej wspólnoty uczestniczą: wychowankowie, nauczyciele, wychowawcy i rodzice oraz inni pracownicy szkolnictwa, władza państwowa i hierarchia kościelna. Każda z tych wymienionych grup ma właściwe sobie zadania. Istotną sprawą dla osiągnięcia zamierzonego celu jest wzajemna współpraca. Wzywa do niej Kościół:

Rodzice mają ściśle współpracować z nauczycielami, którym powierzają nauczanie swoich dzieci. Również nauczyciele w wypełnianiu swojego obowiązku powinni ściśle współpracować z rodzicami, których też winni wysłuchiwać; należy organizować i doceniać zrzeczenia lub zebrania rodziców (kan. 796 KPK).

We współpracy wspólnoty szkolnej decydujące znaczenie odgrywają wzajemne relacje rodziców i nauczycieli. Rodzice przecież decydują o profilu wychowawczym swoich dzieci i swoje dezyderaty mają przekazywać nauczycielom. Skuteczne i owocne kształcenie dzieci może mieć miejsce tylko wówczas, gdy wspólnie przez rodziców i nauczycieli prowadzona jest ta sama linia wychowawcza. Spory, brak wzajemnego zaufania odbijają się niekorzystnie na procesie wychowawczym. Wielką pomocą we współpracy szkolnej są zrzeczenia i zebrania rodziców, w których uczestniczą nauczyciele.

Nauczyciele odgrywają istotną rolę zarówno w procesie wychowania jak i kształcenia. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na nauczycielach, którzy są katolikami. Im został poświęcony specjalny dokument: „Katolik świecki świadkiem wiary w szkole”⁸. Nawiązuje on do soborowego stwierdzenia, że praca nauczycieli jest prawdziwym apostołstwem oraz służbą na rzecz społeczeństwa⁹. Katolicy świeccy pracujący w szkole winni traktować swój zawód jako powołanie, które mają realizować w każdej szkole, w tej, w której pracują. Szczególnie mają być świadkami Ewangelii w szkole świeckiej, gdzie ich obecność tam będzie często jedyną formą obecności Kościoła. To zadanie świadectwa spoczywa na katolickich nauczycielach także w szkołach istniejących w krajach zdechrystianizowanych i w tych, w których Kościół jest prześladowany¹⁰.

Wspólnota szkolna harmonijnie współpracująca uczy i przygotowuje do życia w społeczności ludzkiej:

Wszyscy wychowawcy powinni się troszczyć o integralną formację osoby ludzkiej, tak by młodzi rozwijając harmonijnie zdolności fizyczne, intelektualne i moralne, poprzez cnoty chrześcijańskie dojrzewali do doskonałego poznawania i miłowania Boga, do prawidłowej oceny w sumieniu wartości ludzkich i moralnych oraz prawdziwie wolnego ich przyjęcia, a zarazem do osiągnięcia braterskiej wspólnoty z innymi, dzięki rozwiniętemu poczuciu sprawiedliwości i odpowiedzialności społecznej (kan. 629 KKKW).

⁸ Congregatio de Institutione Catholica, *Il laico cattolico testimone della fede nella scuola*, 15 X 1981, Roma 1982, s. 39.

⁹ Por. DWCh, nr 8.

¹⁰ *Il laico cattolico...*, nr 37.

Kształtowaniem odpowiednich postaw społecznych i obywatelskich w szkołach zainteresowana winna być władza państwowa. Z jednej strony władza ta odpowiedzialna za dobro wspólne państwa winna wymagać, aby szkoły przygotowywały dzieci i młodzież do życia w społeczności ludzkiej; z drugiej jednak strony winna stworzyć szkołom takie warunki, aby mogły wywiązać się ze swoich zadań. Naucza Sobór Watykański II:

Samo więc państwo powinno zabezpieczyć prawo młodzieży do odpowiedniego wychowania szkolnego, czuwać nad zdadnością nauczycieli i wysokim poziomem nauki, troszczyć się o zdrowie wychowanków i w ogóle doskonalić całą organizację szkolnictwa pamiętając o zasadzie pomocniczości i dlatego należy wykluczyć wszelki monopol szkolny, który sprzeciwia się prawom osoby ludzkiej, a także postępowi i upowszechnianiu samej kultury, pokojowemu współżyciu obywateli i pluralizmowi istniejącemu dziś w bardzo licznych społecznościach¹¹.

Polityka oświatowa państwa musi uwzględniać poszanowanie godności człowieka i jego fundamentalnych praw, w szczególności prawa do wolności¹². Prawo to zakłada możliwości wyboru szkoły, tak, aby wychowywała ona uczniów zgodnie z wolą ich rodziców. Postanawia KPK:

W wyborze szkoły rodzice powinni mieć prawdziwą wolność, stąd wierzni mają zabiegać o to, ażeby społeczność świecka uznała tę wolność rodziców i zachowując wymogi sprawiedliwości rozdzielczej, wyposażyła je w odpowiednie subsydia (kan. 797).

Podobną dyspozycję prezentuje kan. 627 § 2 KKKW. Istniejący dziś w wielu państwach pluralizm ideologiczny, nie może usprawiedliwiać obojętności na sprawy wychowania szkolnego, lecz wprost przeciwnie zobowiązuje obywateli do aktywnego działania. Obywatele katoliccy mają zabiegać o to, ażeby ustawy państwowe zapewniły młodzieży w szkole wychowanie religijne i moralne, zgodnie z sumieniem rodziców (por. kan. 799 KPK).

¹¹ DWCh, nr 6.

¹² Por. J. Dyduch, *Relacje Kościoła – Państwo w nauczaniu Vaticanum II i ich recepcja w „Konkordacie” z 1993 roku*, [w:] *Rola i znaczenie „Konkordatu” 1993*, red. J. Dyduch, Kraków 1994, s. 16–20.

Przywołane nauczanie soborowe zobowiązuje władze państwowe do przestrzegania w organizowaniu i kierowaniu szkolnictwem, zasady pomocniczości. Wymaga ona, aby ustawy państwowe dotyczące szkolnictwa uznawały i popierały rozumną autonomię szkół i ich samodzielność. Wspólnota szkolna, w której uczestniczą rodzice, nauczyciele, wychowawcy, uczniowie potrzebuje samodzielności do należytego wypełniania swoich zadań.

W nauczaniu soborowym i konsekwentnie w przepisach kościelnych jawią się normy, określające rolę Kościoła w kształtowaniu szkół. Dotyczą one wszystkich szkół, w szczególności zaś tych, do których uczęszczają uczniowie katolicy. Naucza Vaticanum II:

Dlatego ten Sobór Święty na nowo ogłasza prawo Kościoła do wolnego zakładania szkół jakiegokolwiek rodzaju i stopnia i kierowania nimi...¹³

Nauczanie to odzwierciedlają obydwie Kodeksy (por. kan. 800 § 1 KPK; kan. 631 § 2 KKKW). Wydaje się, że w przywołanych kanonach chodzi o prawo do zakładania różnorodnych szkół, niekoniecznie katolickich¹⁴. Winny one jednak zapewnić uczniom wychowanie, zgodnie z wolą rodziców, szanując ich przekonania religijne. Tu wyłania się trudny i delikatny problem traktowania uczniów, uczęszczających do szkół założonych i prowadzonych przez Kościół, których rodzice nie są katolikami.

Szczególna rola troski o szkoły przypada biskupom diecezjalnym:

§ 1. Jeśli nie ma szkół, w których wychowanie jest przepojone chrześcijańskim duchem, jest rzeczą biskupa diecezjalnego zatroszczyć się o to, aby takie szkoły powstały. § 2. Jeśli jest to wskazane, biskup diecezjalny winien zatroszczyć się także o zakładanie szkół zawodowych i technicznych oraz innych wymaganych specjalnymi potrzebami" (kan 802 KPK; por. kan. 635 KKKW).

Biskup zobowiązany jest troszczyć się o te szkoły publiczne, do których uczęszczają uczniowie katolicy. W tym celu winien utrzymywać dobre stosunki z władzami cywilnymi i stowarzyszeniami zajmującymi się szkołami. Dla uczniów katolickich takich szkół po-

¹³ DWCh, nr 8.

¹⁴ Por. J. Dyduch, *Troska biskupa diecezjalnego o nauczanie i wychowanie w szkołach*, [w:] *Biskup pasterz diecezji*, red. P. Majer, Kraków 2003, s. 54-55.

winien zorganizować nauczanie religii w szkole, a gdyby to było niemożliwe – poza szkołą¹⁵. Katolickie nauczanie i wychowanie religijne prowadzone w jakichkolwiek szkołach podlega kompetentnej władzy kościelnej, o czym mówiliśmy wyżej.

Ważną rolę w dziedzinie szkolnictwa mają do spełnienia instytuty życia konsekrowanego, w szczególności te, w których charyzmacie zawarte jest zadanie wychowania młodzieży: „Instytuty zakonne, których właściwym zadaniem jest wychowanie, pozostając wierne swojej misji, niech starają się podejmować katolickie wychowanie również poprzez własne szkoły, zakładane za zgodą biskupa diecezjalnego” (kan. 801 KPK).

Specyfika szkół katolickich

Obydwa Kodeksy – łaciński i wschodni wiele miejsca poświęcają szkołom katolickim, odzwierciedlając w ten sposób nauczanie soborowe. W niniejszym artykule zwrócimy uwagę jedynie na niektóre elementy charakterystyczne dla szkół katolickich¹⁶. Kodeks łaciński, podając określenie szkoły katolickiej, eksponuje jej dwa elementy materialny i formalny. Element materialny polega na tym, że nauczanie i wychowanie tam prowadzone opiera się na zasadach katolickich. Gwarantem tego są nauczyciele (por. kan. 803 § 2 KPK). Stąd też Ewangelia stanowi inspirację dla całokształtu działania szkoły katolickiej. Ewangeliczne zasady stanowią podstawowy program nauczania i wychowania, nie niweczając tego, że szkoła katolicka jest prawdziwą szkołą. Takie stanowisko zajmuje nauczanie soborowe¹⁷. Podejmuje je obszerny dokument „Szkoła katolicka”¹⁸. Stwierdza on:

¹⁵ Por. Congregatione pro Vescovi, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi*, 22 II 2004, Roma 2004, nr 132.

¹⁶ Szerzej na ten temat, por J. Dyduch, *Szkoły katolickie w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „*Analecta Cracoviensia*” 18(1986), s. 349–365.

¹⁷ DWCh, nr 8.

¹⁸ Kongregacja Wychowania Katolickiego, *L'Ecole Catholique*, 19 III 1977, [w:] *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, opr. E. Szafrowski (= PPK), t. XI, z. 1, s. 99–169.

Aby zrozumieć szkołę katolicką w jej misji szczególnej, wypada przyjąć jako punkt wyjścia refleksję ogólną nad instytucją szkolną i przypomnieć, że ona nie może być szkołą katolicką, jeśli nie jest najpierw szkołą i nie posiada elementów określających szkołę¹⁹.

Są to przede wszystkim: kształtowanie władz umysłowych, rozwijanie zdolności wydawania prawidłowych sądów, wprowadzenie w dziedzictwo kultury, przygotowanie do życia społecznego i zawodowego, kształtowanie życia kulturalnego, obywatelskiego i religijnego, kształtowanie postaw patriotycznych i wychowanie sumienia²⁰. Wszystkie zadanie szkoły mają być realizowane w szkole katolickiej wzorowo.

Drugim aspektem określenia szkoły katolickiej jest element formalny. Ma on miejsce wówczas, gdy: a. szkoła jest kierowana przez kompetentną władzę kościelną; albo b. przez publiczną kościelną osobę prawną, np. parafię czy zakon; albo c. uznana przez władzę kościelną dokumentem pisemnym. Dodatkowo wymagana jest zgoda kompetentnej władzy kościelnej, zezwalająca na nazwę „Szkoła katolicka” (por. kan. 803 § 1 i 3 KPK). Wydaje się, że taka zgoda jest zawarta już w kierowaniu szkoły przez upoważnioną władzę kościelną, czy publiczną kościelną osobę prawną. Erygowanie szkoły przez władzę kościelną nie czyni jej katolicką w rozumieniu Kodeksu Prawa Kanonicznego²¹.

Odmienne rozwiązanie prezentuje KKKW:

Szkołę według prawa uważa się za katolicką tylko wtedy, gdy jako taka została założona przez biskupa eparchialnego lub wyższą władzę kościelną, albo przez tych samych została za taką uznana (kan. 632).

Wynikałoby z tego, że założenie szkoły, czy jej uznanie przez upoważnioną władzę kościelną sprawia jej katolickość. Powstaje pytanie: czy program nauczania i wychowania ma wpływ na jej charakter katolicki? Wydaje się, że program taki, chociaż nie wymieniony w kanonie określającym szkołę katolicką, jest wymagany na innym miejscu

¹⁹ Tamże, s. 113.

²⁰ Por. DWCh, nr 5.

²¹ Por. D. Domposta, *De scholis*, [w:] *Commento al Codice di Diritto Canonico I*, red. P. V. Pinto, Watykan 2001, s. 499.

i stąd szkoła nie może być uznana za taką, jeśli nauczanie i wychowanie nie jest inspirowane Ewangelią. KKKW postanawia:

Szkoła katolicka ma obowiązek tworzyć własne środowisko wspólnoty szkolnej ożywione duchem ewangelicznej wolności i miłości, wspomagać młodych, aby razem wzrastali w rozwoju własnej osoby według nowego stworzenia, którym stali się przez chrzest i tak przyporządkować powszechną kulturę ludzką do orędzia zbawczego, aby poznanie dotyczące świata, życia i człowieka, które wychowankowie stopniowo nabywają było oświecone wiarą (kan. 634 § 1).

Troską zatem szkoły katolickiej jest wychowanie religijne odpowiadające ewangelicznemu orędziu. Kodeks wschodni dostrzega problem, o którym już wspominaliśmy, dotyczący uczniów, nie będących katolikami:

Sama szkoła katolicka winna pod kierunkiem kompetentnej władzy kościelnej dostosować te starania do właściwych warunków, jeśli większa część uczęszczających jest akatolicka (kan. 634 § 2 KKKW).

Rozwiązanie przywołanego problemu w szkołach katolickich należy do władz szkolnych i władzy kościelnej, w oparciu o zasadę wolności religijnej i poszanowanie godności ludzkiej oraz fundamentalnych praw osoby ludzkiej.

Realizacja programu nauczania i wychowania w szkole katolickiej, w dużej mierze zależeć będzie od postawy i pracy nauczycieli. Sobór Watykański II naucza, o czym już wspominaliśmy, że posługa nauczycieli jest prawdziwym apostołstwem²². Ideę tę podejmuje Kodeks wschodni:

Nauczyciele, którzy w najwyższej mierze są sprawcami, aby szkoła katolicka mogła doprowadzić do realizacji swoje zamiary i przedsięwzięcia, powinni wyróżniać się w nauce i być przykładem w świętości życia, a przede wszystkim dokonywać wspólnego dzieła nie tylko z rodzicami, lecz także z innymi szkołami (kan. 639 KKKW; por 803 § 2 KPK).

Powstaje pytanie: czy nauczyciele nie będący katolikami mogą być zatrudnieni w szkołach katolickich? Kodeksy łaciński i wschodni nie dają na nie odpowiedzi. Wydaje się, że można by tutaj zastosować analogię z uniwersytetami katolickimi. Tam konstytucja o uni-

²² Por. DWCh, nr 8.

wersytetach katolickich dopuszcza taką możliwość. Można zatrudnić fachowców, którzy uznają i respektują katolicki charakter szkoły, ale nie mogą stanowić większości wśród niej nauczających, gdy szkoła musi pozostać katolicka²³.

Troska o katolickie szkoły należy do biskupa diecezjalnego (eparchialnego), który może je wizytować i wydawać przepisy dotyczące ich ogólnej struktury (por. kan. 806 KPK; kan. 638 § 1 KKKW).

Zakończenie

Przedmiotem troski Kościoła, wyrażonej w prawodawstwie, są wszystkie szkoły, w szczególności te, do których uczęszczają uczniowie katolicy. Tam powinni oni otrzymać należyte wykształcenie i wychowanie, w szczególności wychowanie religijne zgodnie z sumieniem ich rodziców. Skuteczność działania szkoły zależy od współpracy całej wspólnoty szkolnej, w której uczestniczą rodzice, nauczyciele, uczniowie, władza państwowa i władza kościelna. Taka współpraca powinna być wzorowa w szkołach katolickich.

Le scuole nei Codici di Giovanni Paolo II

Riassunto

La Chiesa compie sua missione di insegnare anche attraverso la cura di scuola elementare e ginnasio. L'oggetto di suo interesse sono tutte le scuole ed in modo particolare quelle, che frequentano gli alunni cattolici.

Lo scopo di ogni scuola è insegnare ed educare gli alunni secondo la volontà dei loro genitori. Per compiere effettivamente questo scopo si esige la collaborazione di tutta la comunità di scuola, alla quale partecipano i genitori, gli insegnanti, gli alunni, il potere dello stato e le autorità ecclesiastiche. Questa collaborazione deve essere esemplare nelle scuole cattoliche.

²³ Por. Jan Paweł II, *Konstytucja „Ex corde Ecclesiae”*, 15 VIII 1990, art. 4 § 2-3.